

21. Kartunov O. V. Nabuttia ta vtrata derzhavnosti v Ukraini: postanovka problemy / O. V. Kartunov // «Ukraina v humanitarnykh i sotsialno-ekonomichnykh vymirakh» Materialy Druhoi Vseukrainskoi naukovoї konferentsii (24–25 bereznia 2017 r., m. Dnipro) Chas-tyna I. / Nauk. red. O. Iu. Vysotskyi. – Dnipro: SPD «Okhotnik», 2017. – S.151–153.

22. Gurr T. Minorities at Risk: A Global View of Ethnopolitical Conflicts / T. Gurr. – W.: United States Institute of Peace, 1993. – 448 p.

23. Kartunov O. V. Zhodnyi typ suspilstva ne maie imunitetu vid etnichnykh domahan / O. V. Kartunov, V. H. Kremen, O. O. Marukhovska // Viche. – 1998. – №6. – S.3–13.

Kartunov A. V., Doctor of Political Science, Professor, Head of Social Sciences Department of the University of economic and law «KROK» (Ukraine, Kyiv), alexkartunov@gmail.com

Processes of nation and state building and destroying: analysis, synthesis, hypotheses

This article is devoted to research of actual enough, difficult, contradictory and innovative problem. Processes, from one side, nation and state building, and on the other side, nation and state-destroying are investigated. The terms of successful nation and state building turn out and reasons of nation and state-destroying come to light. A few working binary hypotheses of the relatively marked processes are proposed. It is confirmed that successful nation and state building is assisted by such factors as: a) 1) small percent of representatives of «lower» social stratum and insignificant gap between them and «higher» stratum; 2) equality of status and absence of discrimination of ethnolnational minorities; 3) mutual understanding and co-operation of ruling elites and their close connection with the folk masses; 4) absence of external interference from the side of the foreign states in the internal affairs of country and others like that. It is well-proven that factors of diametrically opposite character result in nation and state-destroying. A few of recommendations as for the successful nation and state building and prevention of nation and state-destroying are expounded.

Keywords: nation building, nation-destroying, state building, state-destroying, terms, reasons, analysis, synthesis, hypotheses.

* * *

УДК 352.07;342.8

Клячин А. К.,
кандидат політичних наук, доцент кафедри
політології, Дніпропетровський національний
університет ім. Олеся Гончара
(Україна, Дніпро), professor.28@ukr.net

ЗМІНА ПОЛІТИЧНОЇ КОНФІГУРАЦІЇ МІСЦЕВИХ РАД ЯК РЕЗУЛЬТАТ ВТІЛЕННЯ НОВОЇ ВИБОРЧОЇ СИСТЕМИ (НА ПРИКЛАДІ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ)

На прикладі Дніпропетровської міської ради досліджуються особливості запровадження різноманітних виборчих систем при виборах до місцевих рад, в контексті відображення у результатах голосування (у конфігурації міської ради) партійно-ідеологічних та особистісно-територіальних інтересів виборців. Відслідковуються особливості змін у конфігурації міської ради та ступень впливу на це політичних і специфічно територіальних чинників у залежності від використання різних виборчих систем. Аналізуються результати втілення пропорційної виборчої системи з відкритими списками в контексті формування політичної конфігурації міської ради після виборів 2015 року.

Ключові слова: виборча система, пропорційна виборча система з відкритими списками; Дніпропетровська міська рада; партійно-ідеологічні та особистісно-територіальні інтереси виборців; внутрішньопартійна конкуренція, формування більшості у ради.

Під час виборів до місцевих рад у 2015 році в Україні вперше була застосована пропорційна виборча система за так званими «відкритими списками». З кількох можливих варіантів цього типу пропорційної виборчої системи був використаний варіант категоричного голосування (виборець може віддати тільки один голос одночасно і за партію і за кандидата від цієї партії, який «закріплюється» за цим округом).

Її запровадження на виборах до місцевих рад дозволило побачити основні переваги та вади цієї системи на локальному (місцевому рівні) до того, як можливо запровадити у майбутньому цю систему

на загальноукраїнському рівні (вибори до Верховної Ради).

Метою статті є визначення специфіки, переваг та вад застосування пропорційної виборчої системи з «відкритими списками» у виборах до місцевих рад в 2015 році в Україні (на прикладі Дніпропетровської міської ради).

При дослідженні цього питання були використані: метод моделювання ситуації (моделювання результатів виборів, якщо б вони відбувалися за пропорційною системою з закритими списками чи за змішаною виборчою системою); порівняльний аналіз політичної структури Дніпропетровської міськради при застосуванні різних систем виборів, а також порівняльний аналіз наявних результатів виборів до Дніпропетровської міськради у 2015 році (за пропорційної системи з «відкритими списками») з змодельованими результатами (якщо була б застосована змішана система).

Дані які стали основою для даної статті можна розділити на чотири групи: фундаментальні теоретичні дослідження різноманітних моделей виборчих систем [10; 11; 12]; практичні порівняльні дослідження щодо використання цих моделей в різних країнах [5; 9]; статистичні дані щодо результатів виборів до місцевих рад в Україні починаючи з 1994 по 2015 рік [1; 6]; експертні оцінки результатів запровадження різних моделей виборчих систем в Україні, зокрема пропорційної системи з відкритими списками у виборах до місцевих рад у 2015 році [2; 3; 4; 7; 8].

Запровадження в Україні пропорційної системи з відкритими партійними списками на виборах до місцевих рад стало черговим кроком на шляху до оптимальної системи представництва інтересів виборців в радах всіх рівнів. Зокрема мова іде про ідеологічно-партійний вимір цих інтересів, коли виборці голосують за партійні бренди, які пропонують ти чи інші ідеологічні, соціальні, світоглядні орієнтири. Та про особистісно-територіальний вимір інтересів виборців, коли вони обирають депутатів спираючись на особистість кандидатів та на їх готовність у новій якості втілювати програми розвитку конкретної території, тобто виборчого округу.

Як результат має утворитися певний баланс між представництвом у місцевих радах загальнонаціональних партій, які рідко мають окремий порядок денний для конкретної територіальної громади, та політичних сил чи конкретних політиків, що відображають інтереси виключно даної громади.

Попередніми кроками, що мали наблизити місцеві ради до цієї мети можна вважати застосування спочатку мажоритарної системи виборів до цих рад (1994, 1998, 2002), потім пропорційної (2006), потім змішаної (2010).

Як відомо за умовами мажоритарної системи, яка використовувалася на місцевому рівні за період Незалежності України найчастіше, на кожному окрузі конкурують конкретні особи. А отже, партійна приналежність може бути не обов'язковою, а чинником, який кандидат може використати в ході передвиборчої агітації. Тобто, маючи низький особистий рейтинг, піти на вибори як висуванець відомої партії. Ти самим перетворити підтримку даної партії як «локомотив» для власного політичного просування. За такої ситуації виборці голосують не за особисті якості кандидата, а

за нього як за персоніфіковане втілення улюбленого політичного бренду – «я мало що знаю про особистість кандидата, але він є представником моєї партії, тому я віддаю йому свій голос».

Таким чином обрані за мажоритарною системою депутати потенційно є менш залежними від партійної дисципліни та орієнтовані на вимоги своїх виборців, бо їх легітимність обумовлена голосами виборців відданих персонально їм, а не партійним брендам.

Потенційно має зростати рівень особистої відповідальності депутата перед виборцями. А в зворотному напрямку – можливість виборців контролювати професійну діяльність депутата та, як результат, якість його роботи і її користь для округу.

Одночасно мажоритарна система не у повній мірі сприяла згаданому вище балансу між інтересами партії та інтересами конкретної громади. Недоліки цієї системи також очевидні. Це – «втрата» голосів, поданих за інших кандидатів, крім переможця. А отже проблематичність реального представництва інтересів цих виборців у раді. Результатом цього потенційно була ситуація, де кандидат–переможець не отримував повноцінної легітимності як представник інтересів даної громади.

Також до недоліків цієї системи виборів відноситься велика розпорошеність позицій депутатів, які «відповідають тільки перед своїми виборцями», щодо будь-якого питання порядку денного сесії. Як наслідок, можлива дезорганізація роботи місцевої ради.

До того, при усій зовнішній «самодіяльності» депутатів–мажоритарників, в сучасних українських умовах вплив на них з боку промислово–фінансових та владних кіл може бути досить великим. Тому що здійснювати тиск на окрему особистість простіше, ніж на міцну структуру, якою є політична партія.

Таким чином місцеві ради при використанні мажоритарної системи виборів не мали інституційної основи для чіткої політичної конфігурації. А отже, вони, з одного боку, були наближені до порядку денного власної громади. Але з іншого – віддзеркалювали не соціально–політичні вподобання виборців, а ступінь впливу місцевих еліт на політичні та економічні процеси в громаді. Тому формування структури місцевої ради (депутатські групи та фракції) також залежало від взаємовідносин місцевих еліт.

Запровадження пропорційної системи «з закритими списками» на виборах у місцеві ради в 2006 році сприяло реформатуванню місцевих рад на новій основі – за політичним принципом. Тобто конфігурація місцевої ради віддзеркалювала співвідношення політичних сил на останніх виборах. Але одночасно наявними стали серйозні недоліки цієї моделі. При чому саме на місцевому рівні вони проявилися найбільш яскраво.

Передусім деперсоніфікація голосування та відсутність персональної відповідальності депутата перед виборцями. Багато з депутатів–списочників гадки не мали про безпосередній порядок денний громади та не уявляли собі процес безпосередньої комунікації з виборцями.

І якщо в загальноукраїнському масштабі, тобто при вирішенні державних питань депутатами Верховної ради, цей недолік частково нівелювався позитивними рисами пропорційної моделі, то на місцевому рівні

при вирішенні безпосередніх питань життєдіяльності громади, ці недоліки перетворювались у повноцінні вади.

Це відбувалося тому, що очікування виборців від депутатів місцевих рад є досить конкретними, а тому передбачають більшу ступінь персональної відповідальності та постійного контакту «депутат–виборці» на території. Насправді ж відбулося зворотне. Люди проголосували за відомі партійні бренди. Але партійні списки формувались без участі громадськості та без прозорого принципу. Як наслідок багато місцевих депутатів, що пройшли за списками політичних партій були зовсім невідомі виборцям і не відчували ніякої відповідальності перед мешканцями територій, ні моральної, ні матеріальної. Головні зусилля такий депутат зосереджував на внутрішньопартійній діяльності та власному просуванню у партійній ієрархії. І це було досить логічним, бо депутати завдячували власному проходженню до відповідної ради не виборцям, а керівництву партій, яке поставило їх у партійному списку вище за інших. Тобто на всю каденцію даного депутата виборці не мали з ним зв'язку та ніяк не впливали на його діяльність.

Тобто втілити на місцевому рівні плюси пропорційної системи виборів у повній мірі не вдалося. Мається на увазі врахування широкого спектру суспільних інтересів, забезпечення представництва меншості у місцевих радах і зменшення впливу адмінресурсу та інших способів тиску на виборців.

Чітка ж структура партійного представництва в місцевих радах, на відміну від парламенту, не була таким беззаперечним плюсом. Бо не сприяла наближенню мотивації місцевих депутатів до реальних очікувань громади.

Нарешті за підсумками виборів намітилася тенденція, коли місцеві ради віддзеркалювали загальноукраїнську палітру політичних вподобань, трохи відкориговану регіональною специфікою. Тобто у своїй більшості виборці голосували за загальноукраїнські партійні проекти. Але у різних регіонах України ці проекти отримували різну підтримку. У східній та південній частинах у фаворі були «сині»: Партія регіонів, КПУ, Опозиційний блок «Не так!», «Народна опозиція». А в інших – «помаранчеві» партії: «Батьківщина» та «Наша Україна».

Але навіть регіональна специфіка голосування не змінювала головного – акцент на загальноукраїнських партійних брендах, а не на порядку денному конкретної місцевої громади.

За результатами виборів до Дніпропетровської міської ради у 2006 році розстановка політичних сил була така: Партія регіонів (25,9%, 45 депутатів); «Блок Юлії Тимошенко» (12,2%, 21 депутат); «Блок Лазаренка» (9,9%, 17 депутатів); «Блок Н. Вітренко «Народна опозиція» (5%, 9 депутатів); «Наша Україна–Народна Самооборона» (4,5%, 8 депутатів); «Віче» (4,1%, 7 депутатів); Комуністична партія України (4,1%, 7 депутатів), «Опозиційний блок Не Так!» (3,2% 6 депутатів).

Відповідно на загальноукраїнському рівні Партія регіонів, БЮТ та НУНС розташувалися у тій же послідовності, але з вищими результатами (відповідно, 32,1%, 22,3% та 14%). КПУ на загальноукраїнському

рівні отримала співмірні результати (3,7%). А «Народна опозиція», «Вече» та «Опозиційний блок Не Так!» навпаки отримали менше голосів ніж на міському рівні Дніпропетровська (відповідно, 2,9%, 1,7% та 1%).

Таким чином партією з «дніпропетровським обличчям» можна вважати лише «Громаду», яка спиралася на ще актуальний імідж у регіоні її засновника екс-голови Дніпропетровської ОДА та екс-прем'єр-міністра України Павла Лазаренка.

Треба зауважити, що чітка структура партійного представництва в Дніпропетровській міській раді залишилася актуальною тільки якщо аналізувати партійну конфігурацію «місцевого парламенту» безпосередньо після виборів. Коли ж рада розпочала практичну діяльність вона продемонструвала тенденцію «повернення» до порядку денного своєї громади, орієнтуючись в першу чергу на інтереси місцевих еліт та частково на вимоги власної території, а не на ідеологічні постулати центральних проводів партій.

Тому на місцевому рівні вдалося частково подолати ще один з недоліків пропорційної виборчої системи, пов'язаний з можливим розпадом правлячої коаліції. В парламенті це мало би привести до політичної кризи та перевиборів. А в міській раді, для якої ідеологічні питання зазвичай були менш важливі ніж вирішення місцевих питань, коаліція зберігалася навіть завдяки входженню до неї депутатів з ідеологічно не дуже близьких політичних сил.

Так у Дніпропетровській міськраді в 2006 в жодній партії не було можливості самостійно утворити більшість. В результаті коаліція більшості була створена на основі двох чинників: політичного (біля Партії регіонів об'єдналися політично близькі партії КПУ, «Народна опозиція» та Блок «НЕ так!») та місцево-елітного (у більшість ввійшли ідеологічно далекі партії «Віче» та «Громада», мотивовані необхідністю впливу на прийняття рішень важливих для місцевих елітних груп).

Запровадження змішаної виборчої системи у 2010 році мало б усунути недоліки перших двох (мажоритарної та пропорційної) та використати їх переваги.

Але на прикладі Дніпропетровської міської ради ми бачимо, що це перетворилося на домінування однієї партії – Партії регіонів, яка отримала 78 депутатських мандатів з 120 можливих. Це відбулося завдяки досить високому рейтингу цієї партії та тому, що на той час місцева еліта більшою мірою орієнтувалася на партію влади. Тому ця партія була представлена в міськраді 50 мажоритарними депутатами (з 60 можливих) та 28 депутатами з партійного списку.

Ще 13 місць в міськраді отримали потенціальні партнери партії влади – представники партії «Сильна Україна» (5 мажоритарників та 8 – та списком). Ще один сателіт Партії регіонів – Комуністи отримали 6 місць (1 мажоритарник та 5 – за списком). «Альтернативні» партії опинилися у явній меншості: «Батьківщина» та «Фронт змін» – по 8 (всі з партійних списків), «Україна майбутнього» – 4 (1 мажоритарник та 3 – зі списку), Народна партія – 3 мажоритарника.

Таким чином виявилось, що пропорційна виборча система, яка використовувалася раніше не дозволяла жодній партії мати абсолютну більшість в Дніпропетровській міськраді. Так Партія регіонів за умови

пропорційної системи мала би в 2010 році 56 мандатів у міськраді з 120 і змушена була б вступати в коаліцію з якоюсь іншою політичною силою.

Втілення нової виборчої системи – пропорційної з «відкритими списками» – відбувалось в 2015 році паралельно з процесом скорочення кількості депутатів місцевих рад. Так у Дніпропетровській міськраді у 2015 на відміну від попереднього скликання кількість депутатів скоротилася з 120 до 64. І це теж стало важливим чинником у формуванні політичної конфігурації міськради.

Загалом у світі використовується кілька моделей пропорційної виборчої системи з відкритими списками. Особливості запровадження цієї системи на місцевих виборах в Україні полягали у наступному. Кандидатів до місцевих рад висували виключно політичні партії. Кожний кандидат від політичної партії закріплювався за певними територіальним виборчим округом у відповідній раді (в області, районі, місті). Лідер списку кожної партії не закріплювався за округом та проходив в раду автоматично за умови подолання його партією прохідного бар'єру.

Територія міста (у випадку з міськрадами) була поділена на таку кількість округів, скільки депутатів передбачено у відповідній раді. Кожна партія закріплювала за кожним округом не більше одного кандидата. Якщо у партії не вистачало кандидатів для певної кількості округів то на них виборці голосували тільки за партію без її конкретного висування.

В день голосування виборці в кожному окрузі отримали окремі бюлетені та мали змогу обрати тільки один варіант у цьому бюлетені. Тобто, проголосувати за партію, її лідера та кандидата, закріпленого в цьому окрузі. Якщо партія не закріпила (не «висунула») кандидата на цьому окрузі виборці мали можливість проголосувати за партію та її лідера без персонального кандидата від даного округу. Відтак, голос кожного виборця одночасно відходив певній партії, її лідеру та кандидату від цієї партії по даному округу або тільки партії та її лідеру.

Персональне проходження кандидата до ради було обумовлене не його перемогою над кандидатами від інших партій на цьому же окрузі, а набраними відсотками у порівнянні з однопартійцями на інших округах. Тобто відсоток, набраний партією зумовлював кількість місць у місцевій раді, які віддавалися даній партії, припустимо – 10. А те, хто персонально її займе з'ясовувалося відповідно до того, хто з кандидатів від цієї партії отримав більше відсотків голосів на своєму окрузі. Тобто найкращі 10, згідно з нашим припущенням, кандидатів від певної партії проходили до ради. Інші, нехай вони навіть у власному окрузі стали першими серед всіх кандидатів від партій-конкурентів, залишалися поза межами представницького органу.

А отже депутатом міськради міг стати кандидат, який у своєму окрузі зайняв не то що друге, а й третє місце. Що в Дніпропетровську було притаманне партіям «Самопоміч», «Блок Петра Порошенка».

Чинником такої «повдвійної конкуренції» між партіями та між кандидатами всередині партій був також показник отриманого кандидатом відсотку голосів виборців. Виходячи з того, що цій відсоток

розраховувався від явки виборців то цілком ймовірно були випадки, коли мандат отримували ті кандидати, які додали власній партії менше голосів, але за рахунок відносно низької явки виборців на цьому окрузі, їх результат у відсотках виявився вищим за однопартійців, яких підтримала фізично більша кількість людей, але ця кількість в умовах високої явки перетворилась в менший відсоток.

Крім того, за такої виборчої системи, певний округ міг отримати кілька представників в міськраді, бо ці кандидати від різних партій виграли за процентами внутрішньопартійну конкуренцію. А деякі округа не матимуть жодного власного депутата, бо навіть той, хто отримав там найбільше голосів, за відсотками програв своїм однопартійцям з інших округів.

На прикладі виборів до Дніпропетровської міської ради є усі підстави зробити висновок, що нова виборча система зруйнувала можливу за старої системи домінацію найбільш впливових в місті політичних сил (передусім, «Опозиційний блок») та суттєво вплинула на політичну конфігурацію міської ради.

Так за змішаної системи (половина місць в міськраді – переможці мажоритарних округів, половина – партійна квота) «Опозиційний блок» міг розраховувати на 37 депутатських місць (24 – по мажоритарних округах, 13 – по партійним спискам) з 64. Тобто самостійно мав би можливість створити більшість.

«УКРОП» отримав би 17 місць (6 – по мажоритарних округах, 10 – по партійним спискам). Відповідно інші партії отримували би менш значну кількість депутатських місць, ніж відбулось в дійсності. «Громадська сила» – 5 (1 + 4), «БПП» – 3 за партійним списком, «Самопоміч» – 2 за партійним списком. До того ж до міськради попав би один представник партії «Відродження», який переміг в окрузі, але в дійсності залишився за межами ради тому що його партія не подолала прохідний бар'єр.

Навіть якщо б не відбулося скорочення міської ради і вона знов налічувала 120 місць, то партія Опозиційний блок могла б розраховувати на 69 місць, тобто на абсолютну більшість. Звичайно цей результат не дотягував би до показника Партії регіонів 2010 року (78 місць), але все рівно дозволяв би «Опозиційному блоку» самостійно без участі інших фракцій приймати необхідні рішення.

Зрозуміло, що в цьому випадку була б політична поляризація міськради.

В реальності розподіл місць у Дніпропетровській міській раді після виборів 2015 був таким: «Опозиційний блок» – 25, «УКРОП» – 21, «Громадська сила» – 7, «БПП» – 6, «Самопоміч» – 5.

Тобто «УКРОП» та периферійні партії отримали можливість трохи більшого представництва в міськраді ніж міг би мати за часів змішаної системи.

А партії-лідери, якими стали «Опозиційний блок» та «УКРОП» були змушені вести довгі коаліційні перемови з різними потенційними партнерами, а також з окремими членами третіх партій. Це спричинило кризу, викликаною довгим і конфліктним формуванням правлячої коаліції, вибором секретаря та голів постійних комісій міськради.

Так спочатку була створена коаліція в складі фракцій «Опозиційний блок» та «Громадська сила»

з залученням окремих представників фракції «Блок Петра Порошенка». Але всі рішення, передусім обрання секретаря, були прийняті навіть не в залі засідань міськради.

Тому невдовзі відбулося переформатування коаліції за ще більш скандальним сценарієм: фракції «УКРОП» та «Самопоміч», а також частина (8) депутатів фракції «Опозиційний блок», які забажала створити фракцію окрему від партії, завдяки якій вони опинились в міськраді. А отже в опозиції залишилися: фракція «Громадська сила» та залишок депутатів «Опозиційного блоку». А фракція «Блок Петра Порошенка» зайняла позицію «неприєднання» к жодному політичному полюсу.

Важливим з точки зору втілення інтересів виборців конкретного округу (цієї міні-громади) є той факт, що за результатами голосування з використанням нової виборчої системи з'явилися округи, які представлені в місцевих радах кількома депутатами. Натомість інші округи залишилися без власного персонального представника. Це стало наслідком саме особливості пропорційної системи з відкритими списками з варіантом категоричного вибору, коли кандидати, що набрали в окрузі найбільше голосів за підсумками програли конкуренцію своїм же однопартійцям, які отримали на своїх округах більший процент підтримки. Так у Дніпропетровську на 15 округів будуть мати по два депутати, 34 округи – по одному, і на 15 – не буде жодного представника в міськраді.

Таким чином, наявним результатом втілення нової виборчої системи на місцевих виборах в Україні (на прикладі Дніпропетровської міської ради) стало наступне:

Перше, неможливість однієї партії мати абсолютну більшість в раді.

Друге, оновлення персонального складу місцевої ради (у Дніпропетровську – 82%) та більш широке представлення в міськраді периферійних політичних сил.

Третє, унеможливлення ситуації протистояння виключно партій, що є лідерами симпатій виборців завдяки партійному бренду та персональному авторитету своїх висуванців, в даному випадку «Опозиційний блок» та «УКРОП». Партії-лідери були змушені не ігнорувати, а навпаки, шукати шляхи порозуміння з периферійними партіями, які потрапили в раду.

Четверте, не дотримання принципу територіального представництва (наявність власного представника в кожному окрузі).

Тобто пропорційна виборча система з відкритими партійними списками відіграла роль певної політичної «кувалди», яка зруйнувала можливу модель діяльності міської ради як «з'ясування відносин» виключно двох партій-лідерів та сприяла входженню до ради, поряд з «багаторазовими» депутатами і нових політиків.

Але паралельно з цим намітилась тенденція до постійного протистояння та криз у міськраді завдяки постійній міграції периферійних партій та окремих депутатів від одного політичного полюса к іншому.

І разом з цим порушився принцип, коли інтереси всіх виборців (кожного округу) були б представлені в місцевій раді.

Список використаних джерел

1. В Днепропетровске жители 15 из 64 округов не будут представлены своими депутатами в горсовете // Сегодня. 29 Октября 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.segodnya.ua/politics/pnews/v-dnepropetrovske-zhiteli-15-iz-64-okrugov-ne-budut-predstavleny-svoimi-deputatami-v-gorsovete-662661.html>
2. Грофман Б. Избирательные системы и искусство конституционной инженерии: обзор основных открытий / Бернард Грофман, Эндрю Рейнольдс // Ойкумена. Альманах сравнительных исследований политических институтов, социально-экономических систем и цивилизаций. – Харьков: Константа, 2005. – Вып.3. – С.29–70.
3. Ключковский Ю. Б. Выборчі системи та українське виборче законодавство: Монографія. – К.: Час Друку, 2011. – 132 с.
4. Кобржицький В. В. Мажоритарна і пропорційна виборчі системи: переваги та недоліки // Освіта регіону. Політологія. Психологія. Комунікації. – 2009. – №2. С.58–62.
5. Криклівець І. Открытые списки: не все так просто [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://politiko.ua/blogpost826>
6. Лендьял М. О. Система виборів до місцевих органів влади у країнах центральної та східної Європи: досвід для України. Аналітична записка / Регіональний філіал Національного інституту стратегічних досліджень в м. Ужгород [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/905>
7. Місцеві вибори в Україні 2015 рік. Дніпропетровська міська рада [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.cvk.gov.ua/pls/vm2015/PVM057?PID112=30&PID102=4364&PF7691=4364&PT001F01=100&rej=0&pt00_t001f01=100.
8. Писарев О. «Відкриті списки: переваги та недоліки майбутнього реформування виборчої системи» // Закон і Бізнес. №26 (1220) 27.06–03.07.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zib.com.ua/ua/117185-vidkriti-spiski-perevagi-ta-ndoliki-maybutnogo-reformuvanny.html>
9. Пропорційна система і відкриті списки: до чого призведе виборча реформа [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.opora.ua.org/novyny/7468-proporcijna-sistema-i-vidkriti-spysky-do-chogo-pryzvede-vyborcha-reforma>
10. Романюк А. Оцінка переваг і проблем пропорційної виборчої системи на прикладі країн Західної Європи та у світлі парламентських виборів в Україні у 2006 р. // Вибори та демократія. – 2006. – №3 (9). – С.4–10.
11. Токвиль А. Демократія в Америці. – М.: Прогресс, 1992.
12. Lazarsfeld P., Berelson B., Gaudet H. The People's Choice. – N–Y., 1944.
13. Lijphart A. Electoral Systems and Party Systems: A Study Twenty–Seven Democracies, 1945–1990. – New York: Oxford University Press, 1994.

References

1. V Dnepropetrovske zhiteli 15 iz 64 okrugov ne budut predstavleny svoimi deputatami v gorsovete // Segodnja. 29 Oktjabrja 2015 [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.segodnya.ua/politics/pnews/v-dnepropetrovske-zhiteli-15-iz-64-okrugov-ne-budut-predstavleny-svoimi-deputatami-v-gorsovete-662661.html>
2. Grofman B. Izbiratel'nye sistemy i iskusstvo konstitucionnoj inzhenerii: obzor osnovnyh otkrytij / Bernard Grofman, Jendru Rejnol'ds // Ojkumena. Al'manah sravnitel'nyh issledovanij politicheskikh institutov, social'no-jekonomicheskikh sistem i civilizacij. – Har'kov: Konstanta, 2005. – Vyp.3. – S.29–70.
3. Ključkovsk'kyj Ju. B. Vyborchi sistemy ta ukrai'ns'ke vyborche zakonodavstvo: Monografija. – K.: Chas Druku, 2011. – 132 s.
4. Kobrzhyč'kyj V. V. Mazhorytarna i proporcijna vyborchi sistemy: perevagy ta nedoliki // Osvita regionu. Politologija. Psihologija. Komunikačii'. – 2009. – №2. S.58–62.
5. Kryklivec' I. Otkrytye spiski: ne vse tak prosto [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://politiko.ua/blogpost826>
6. Lend'el M. O. Sistema vyboriv do miscevyh organiv vlady u kraï'nah central'noi' ta shidnoi' Jevropy: dosvid dlja Ukraï'ny. Analitychna zapyska / Regional'nyj filial Nacional'nogo instytutu stratehičnyh doslidzhen' v m. Uzhgorod [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.niss.gov.ua/articles/905>
7. Miscevi vybory v Ukraï'ni 2015 rik. Dnipropetrovs'ka mis'ka rada [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.cvk.gov.ua/pls/vm2015/PVM057?PID112=30&PID102=4364&PF7691=4364&PT001F01=100&rej=0&pt00_t001f01=100.
8. Pysarev O. «Vidkryti spysky: perevagy ta nedoliki majbutn'ogo reformuvannja vyborchoi' systemy» // Zakon i Biznes. №26 (1220) 27.06–03.07.2015 [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zib.com.ua/ua/117185-vidkriti-spiski-perevagi-ta-ndoliki-maybutnogo-reformuvanny.html>

27.06–03.07.2015 [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zib.com.ua/ua/117185-vidkriti-spiski-perevagi-ta-ndoliki-maybutnogo-reformuvanny.html>

9. Proporcijna sistema i vidkryti spysky: do chogo pryzvede vyborcha reforma [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.opora.ua.org/novyny/7468-proporcijna-sistema-i-vidkriti-spysky-do-chogo-pryzvede-vyborcha-reforma>

10. Romanjuk A. Ocinka perevag i problem proporcijnoi' vyborchoi' systemy na prykladi kraï'n Zahidnoi' Jevropy ta u svitli parlaments'kyh vyboriv v Ukraï'ni u 2006 r. // Vybory ta demokratija. – 2006. – №3 (9). – S.4–10.

11. Tokvil' A. Demokratija v Amerike. – M.: Progress, 1992.

12. Lazarsfeld P., Berelson B., Gaudet H. The People's Choice. – N–Y., 1944.

13. Lijphart A. Electoral Systems and Party Systems: A Study Twenty–Seven Democracies, 1945–1990. – New York: Oxford University Press, 1994.

Klyachin A. K., candidate of political sciences, associate professor of the department of Political Science, Oles Gonchar Dnepropetrovsk National University (Ukraine, Dnepro), professor.28@ukr.net

Changing the political configuration of local councils as a result of the introduction of a new electoral system (by the example of the Dnepropetrovsk City Council)

The example of City Council investigates features implementing various electoral systems at local elections in the context reflected in the results of the vote (in the configuration of the city council) party-ideological and personal interests and territorial voters. Features tracked changes in the configuration of the city council and the degree of influence on this policy and specifically local factors Depending on the use of different electoral systems. The results of implementation of the proportional electoral system with open lists in the context of the political configuration of the City Council after the elections 2015.

Keywords: electoral system, proportional electoral system with open lists; Dnipropetrovsk city council; party-ideological and personal interests and territorial voters; intraparty competition, a majority in the council.

* * *

УДК 321:342.511

Войчук А. Ю., аспірантка кафедри політичних наук, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), alinavoychuk@ukr.net

ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ ПРЕЗИДЕНТСТВА

Інститут президентства розглядається як невід'ємний елемент політичних систем більшості держав світу. Розглянуто причини, які зумовили виникнення, а згодом і поширення інституту президентства у світі. Виокремлено етапи становлення та розвитку інституту президентства. Проаналізовано становлення інституту президентства як у зарубіжних державах, так і в Україні.

Ключові слова: президент, інститут президента, інститут президентства.

Розвиток сучасного демократичного суспільства багато у чому завдячує своїй появі інституту президентства. Нині конституції більшості країн світу главою держави визначають президента. Інститут президентства після його заснування у США почав поширюватися в усьому світі. Зокрема, інститут президентства США було запозичено іншими державами Європи, Азії, Африки, Північної та Південної Америки. Останні суттєво відрізняються між собою. Якщо у Європі і Північній Америці існує сильна президентська влада, яка врівноважена парламентом і судами, то на інших континентах це зовсім не обов'язково. Так, у Латинській Америці глава держави нерідко домінує на політичній арені. А у країнах Азії та Африки влада президента тяжіє до авторитаризму, який часто набуває відвертого тоталітаризму. Тому є потреба з позицій наукової